

جغرافیا و روابط انسانی، بهار ۱۳۹۸، دوره ۱، شماره ۴

بررسی و تبیین نقش آموزش بر عملکرد مدیریتی دهیاری‌ها محدوده مطالعاتی شهرستان ری

شکوفه سربندی

کارشناسی ارشد توسعه روستایی (توسعه کشاورزی) دانشگاه پیام نور تهران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۱/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۰۸

چکیده

یکی از الزامات کارآمدی مدیریت در جوامع روستایی، آموزش هدفمند و علمی مبتنی بر نیازهای روز می باشد. مدیریت مناطق روستایی به دلیل تنوع وظایف و پاسخگوهایی مختلف به ذینفعان از اهمیت خاصی برخوردار است. در جوامع روستایی، امور اجرایی بر عهده دهیاران می باشد و این افراد از افراد مستعد بومی همان منطقه باید انتخاب شود، آشنایی با امور مدیریتی فرایندی زمانبر می باشد و دهیاران با توجه به زمان اندک خود باید بتوانند نیازهای آموزش خود را بصورت مستمر دریافت نمایند. از سوی دیگر باید مشخص شود، آموزش‌های ارائه شده تاچه میزان می تواند به توسعه پایدار و مدیریت علمی کمک نماید؟ با توجه به اهمیت موضوع، این تحقیق با هدف بررسی نقش آموزش بر عملکرد مدیریتی دهیاری‌ها در شهرستان ری صورت پذیرفت. جامعه مطالعاتی شامل دهیاران می باشد. حجم نمونه تحقیق با توجه به فرمول کوکران، ۷۰ نفر انتخاب شدند. ابزار اصلی این تحقیق پرسشنامه خود ساخته محقق متناسب با مطالعات انجام شده و مدل نظری فصل دوم طراحی شده است. نتایج تحقیق نشان داد، آموزش دهیاران در حوزه مدیریت هزینه‌ها، پاسخگویی، پیاده سازی الگوهای مدیریتی توانسته موفق عمل کند و بیشترین میزان رضایت‌مندی روستائیان در حوزه‌های اقتصادی و پاسخگویی می باشد.

واژگان کلیدی: دهیاری‌ها، مدیریت روستایی، آموزش، شهرستان ری

تامین سرمایه های انسانی، مستلزم انجام فعالیت های آموزشی است. بنابر انجام هرگون سرمایه گذاری آموزشی، سرمایه گذاری برای تامین نیروی انسانی تلقی می شود. بدون شک سرمایه گذاری آموزشی سبب سرمایه گذاری تامین نیروی انسانی ماهر خواهد شد. سکونت و فعالیت ملی، نقش اساسی در توسعه ملی ایفا می کنند، چرا که توسعه پایدار سرزمین در گرو پایداری فضاها و روستایی در ابعاد مختلف می تواند نقش مؤثری در توسعه منطقه ای و ملی داشته باشد. از زمان شکل گیری دهیاری ها تاکنون حدود یک دهه گذشته است؛ حال پس از گذشت یک دهه از فعالیت دهیاری ها، ارزیابی و تحلیل عملکرد آنها در دستیابی به اهداف توسعه روستایی مسئله ای مهم و قابل بررسی است. بدین منظور و نیز مطابق با اقداماتی که می تواند در توسعه هماهنگ و موزون فعالیت های کشاورزی، صنعتی و خدماتی از طریق توزیع مناسب جمعیت و استقرار بهینه خدمات در روستا و در نهایت توسعه روستا و منطقه موثر باشد (چوبچیان، ۱۳۹۱)،

نیاز به حضور مدیریت محلی احساس می شود که برای تمشیت امور و برنامه ای با چارچوب مشخص که به بررسی و شناسایی مشکلات روستا و رفع آنها با اتخاذ بهترین راه حل ممکن بپردازد، ضروری به نظر می رسد. چنانچه آلبرت واترسون توسعه روستایی را فعالیتهایی مرکب از بخش های متعدد می داند که مهمترین آنها حصول عواید اقتصادی و رفاه اجتماعی برای هر فرد روستایی است (رجب صلاحی، ۱۳۹۲). بررسی مدیریت روستایی در ایران نشان می دهد که تحولات زیادی در این زمینه رخ داده و مدیریت روستایی محلی همواره فراز و نشیب های زیادی را پشت سر گذاشته است. فروپاشی نظام مدیریت روستایی سنتی و عدم جایگزینی مدیریت نوین (قبل از انقلاب)، برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی روستایی بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی، برگزاری انتخابات سراسری، شوراهای اسلامی شهر و روستا در سال ۱۳۷۷ تصویب قانون تاسیس دهیاری های خودکفا، تصویب قانون تجمیع عوارض و اختصاص ۳۰ درصد از عوارض متمرکز به روستاها (ایجاد بستر مناسب برای تشکیل دهیاری در روستاها) سرفصل های اصلی تحولاتی است که در این خصوص روی داده است (دفتر مطالعات برنامه و بودجه، ۱۳۸۵).

در روند تحول مدیریت روستایی، ایجاد زمینه برای شکل گیری دهیاری ها رفع خلأ وجود سازوکار اجرای فعالیت های اجرایی در روستا در کنار شوراهای اسلامی روستایی (به عنوان مرجع تصمیم گیری و نظارتی در روستا) (و اختصاص بخشی از عوارض متمرکز، فصل نوینی را در مدیریت روستایی). (۱۱۹ اکنون که از : گشوده است) (افتخاری، ۱۳۸۲) تصویب قانون تاسیس دهیاری ها و اختصاص ۳۰ درصد عوارض متمرکز به

روستاها چند سالی می گذرد و به پشتوانه این قوانین مدیریت روستایی به طور نسبی قوام گرفته است، ضروری است عملکرد این نهاد مردمی مورد بررسی قرار گرفته تا زمینه مناسبی برای افزایش توانمندی ها و رفع کاستی ها فراهم شود. بررسی فرآیند تحول مدیریت روستایی در ایران نشان می دهد که همواره راهبردهای منتخب مبتنی بر آزمون و خطا بوده و فقدان یک مشی سازمانده در درازمدت کاملاً محرز و مشهود است. با وجود این، استقرار دهیاری ها در روستاها زیر نظر شورای اسلامی روستایی به عنوان نهاد اجرایی مرحله تکاملی فراز و نشیب تحول مدیریت روستایی است. بنابراین ایجاد زمینه برای توفیق مدیریت روستایی و استمرار حیات مدیریت شورایی در تصمیم گیری و تمرکز در اجرا خواهد بود. در این برهه از روند تکاملی مدیریت روستایی محلی، ضروری است که با بررسی عملکرد مدیریت روستایی و نوع رابطه دهیاران با شوراهای اسلامی روستایی و هر دو (نهاد مدیریت روستایی محلی) با مردم، زمینه لازم را برای شناخت نقاط قوت و ضعف مدیریت روستایی فراهم نمود تا بستر لازم برای افزایش کارایی مدیریت در جوامع روستایی به دلیل کثرت و پراکندگی روستا مقوله آموزش کمتر مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفته است. یکی از شاخص های دستیابی به توسعه پایدار روستایی، ارتقا سطح سواد و آموزش های مستمر به روستائیان می باشد.

از سوی دیگر مدیریت جوامع روستایی نیازمند بکارگیری افراد متبحر و آگاه به مسائل مدیریتی و سازمانی روز می باشد (افتخاری: ۱۳۸۲، ۲۳). بر اساس قانون دهیاری ها فرایند انتخاب دهیاران، بر عهده اعضای شورای روستایی بوده است و باید از میان افراد واجد شرایط بومی روستایی، یکی را به عنوان دهیار انتخاب نمایند. دهیار در مناطق روستایی به عنوان مدیر اجرایی و نماینده دولت در مناطق روستایی به حساب می آید و مسلماً اداره امور روستا مستلزم فراگیری آموزش های مختلف و بکارگیری این آموزش ها بصورت کاربردی خواهد بود (نائیجی، ۱۳۸۹). تنوع مباحث مدیریتی در سطح روستا مقوله آموزش جامع را با مشکل مواجه کرده است. دهیاران باید در زمان اندک، آموزش های لازم را در رابطه با قوانین و مقررات حوزه های روستایی، خدمات عمرانی روستایی، رویکردهای تعاملی با روستائیان و دستگاه های مرتبط را بدست آورد. با توجه به زمان کم دهیاران جهت فراگیری اصول آموزش، آموزش باید در عین مفید بودن، کاربردی هم باشد. بر طبق ضوابط و مقرراتی که در مورد شرایط انتخاب دهیاری ها مصوب گشته، مطرح شده است که فرد مورد نظر باید از نظر سواد، بالاتر از مدرک دیپلم باشد. طبق بررسی های اولیه ای که صورت گرفته، مشخص شده است که اکثر دهیاران دارای مدرک دیپلم و بالاتر می باشند که این امر به نوبه خود یک امتیاز مثبت می باشد که می تواند راه رسیدن به اهداف مطلوب تعیین شده را هموارتر کند. اما مهمترین مسئله ای که مطرح می شود این است که

افراد مذکور دارای مدرک تحصیلی در رشته های مختلف هستند و هر دهیاری در زمینه خاص تحصیلی خود دارای تخصص می باشد و به سمت آن گرایش دارد و این مورد مسلماً بر نحوه عملکرد این افراد تأثیر می گذارد (عارف موسوی، ۱۳۹۱: ۱۱). ضرورت آموزش در مدیریت روستایی بر کسی پوشیده نیست و در این بین آموزش های مداوم به دهیاران می تواند ارتقا ارتباطات سازمانی، اثربخشی و بهبود رضایت مندی روستائیان بر عملکرد دهیاران شود. با توجه به مطالب گفته شده این تحقیق باید به دنبال بررسی اثرات شیوه های آموزشی و میزان رضایت مندی کیفیت دوره های آموزشی توسط دهیاران می باشد تا با شناسایی نقاط قوت و ضعف، نسبت به ارائه راهکارهای عملیاتی اقدام نمود. در واقع می توان گفت این تحقیق به دنبال پاسخگویی به سوالات زیر می باشد

۱- صلاحیت های فردی و حرفه ای دهیاران چه تاثیری بر ارتقا شاخص های توسعه ای دارد؟

۲- آموزش دهیاران تا چه میزان به کاهش هزینه های مدیریتی کمک نماید؟

مبانی نظری

امروزه ضرورت آموزش و کسب مهارت و توانمند یها بر کمتر کسی پوشیده است و به ندرت فردی را پیدا می کنیم که به ضرورت این امر مهم معترف نباشد. افراد در طول زندگی خود دائماً در حال یادگیری هستند، پیش از ورود به هر حوز های آموزش خاص آن را می بینند و با جوانب کار آشنا می شوند و تمامی این تمهیدات در جهت اجرای کامل و صحیح امور و در نهایت رسیدن به نتایج مطلوب است. در حوز هی مدیریت روستا نیز به همین صورت است. دهیاران به عنوان مدیر اجرایی روستا نیازمند آموز شهایی در این حوزه هستند و بعد از سپری کردن این آموز شهاست که انتظار می رود دهیار به عنوان مدیری کارآمد و پویا وارد عمل شود و چرخ توسعه ای روستا را به حرکت درآورد. به دلیل بی سواد ی حدود ۳۰ درصد مرکز آمار ایران از روستائیان و عدم دسترسی روستاها به بسیاری از شیوه های جدید اطلاع رسانی غالباً اطلاعات به صورت شفاهی در روستاها پخش می شود که همین امر باعث می شود که سیستم اطلاع رسانی که یکی از عوامل تأثیرگذار بر مدیریت کارآمد است، مبتنی بر اطلاعات محلی باشد. نتیجه این فرآیند، نبود آگاهی اجتماعی از مزایای فعالیت های مشارکت جویانه بوده است و سبب کاهش ظرفیت مشارکت در روستائیان شده است. آموزش یکی از ضروریات بشری است، در پی این تحولات، رفاه اجتماعی-اقتصادی بشر را مرهون خود ساخته است و بشر به واسطه ی آموزش مداوم است که می تواند خود را با این تحولات هم گام سازد. اگر آدمی به دانش فرا گرفته شده ی گذشته ی خویش دل خوش کند و بخواهد به واسطه ی آن در هزاره ی جدید راه ترقی را بیاماید، به یقین ره به

جایی نخواهد برد. لاجرم نیاز آدمی به تازه کردن دانش و مهارت‌های خویش چه در زندگی شخصی، سازمانی و اجتماعی ضرورتی انکار ناپذیر است. سازمان‌ها هم از این امر مستثنی نبود، چون که سازمان‌ها خود مجموعه‌ای از این اشخاص می‌باشند و آموزش مداوم در سازمان‌ها اشکال گوناگونی به خود می‌گیرد که آموزش ضمن خدمت یکی از آنهاست. سازمان‌ها بایستی نیروی انسانی جذب شده را که در حکم یک ماده خام می‌باشد، با نظام آموزشی صحیح، به اشکال مناسب در آورده و نیازهای خود را مرتفع سازند. آموزش کارکنان فرآیندی است که انطباق و سازگاری کارکنان را با محیط متحول سازمان و انطباق بهتر سازمان را با محیط بیرون فراهم می‌آورد (ایبلی، ۱۳۷۷: ۶۸). بنابراین سازمان‌ها به منظور رسیدن به حد مطلوب اقتصادی و صنعتی، باستی آموزش نیروی انسانی را در صدر اولویت‌های خود قرار داده و در زمینه‌ی تربیت مغزهای متفکر و مبتکر سرمایه‌گذاری کنند (ایبلی، ۱۳۷۶: ۱۶۵-۷۸). از این رو برنامه‌ریزی‌های بزرگ و فراگیر دولتی را باید بر پایه‌ی اندیشه‌های نو، آفریننده، پویا، پرتوان و نگرش‌های سازنده، دیدگاه‌های تازه و تعهد و دلبستگی ژرف منابع انسانی در سازمان‌ها بنا نهاد. برای تحقق منظور فوق می‌بایست همواره این نیروی پرتوان را در پرتو آموزش و پرورش مناسب و سازگار قرار داد (طوسی، ۱۳۶۹: ۲۷) با توجه به اساسنامه‌ی تشکلات و سازمان‌های دهیاری‌ها (مصوب هیات وزیران) وظایف متنوعی بر عهده‌ی دهیاری‌ها و دهیاران واگذار شده است. پیشبرد مطلوب و به ثمر رساندن اهداف مستمر در این مجموعه وظایف، می‌طلبد تا دهیاران از توانمندی‌ها و آگاهی‌های لازم برخوردار بوده و در عین حال ابزار لازم جهت به‌روز نگهداری اطلاعات حوزه‌ی کاری خود را داشته باشند. دهیاران تنها هنگامی می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ی خود را در بهبود امور روستاها به انجام رسانند که نه تنها به اهداف بنیادی دهیاری‌ها آگاه باشند، بلکه به صورت مستمر وظایف متنوع و متعدد مدیریتی اجتماعی، اقتصادی و توسعه‌ای را دریافت کنند. برای آن که آموزش مؤثر و با ارزش باشد باید بر نیازهای سازمان و فرد متمرکز باشد (سینجر، ۱۳۷۸: ۲۸۵). تعیین نیازهای آموزشی، تعیین آغاز هر نوع آموزش است و می‌توان همسو با اهداف سازمانی باشد. در فرآیند آموزش و بهسازی هیچ وظیفه‌ای مهم‌تر از تعیین نیازهای آموزشی نیست (عباس زادگان، ۱۳۷۹: ۵۶). بنابراین تعیین نیازهای آموزشی عبارت است از شناسایی نیازها (فاصله‌ی میان آن چه هست و آن چه باید باشد) و درجه‌بندی آن‌ها به ترتیب و اولویت و انتخاب نیازهایی که باید کاهش یافته یا حذف شود (کافمن و هرمن، ۱۳۷۴: ۱۴۷).

پس در تعیین نیازهای آموزشی دهیاران باید به این ویژگی‌ها توجه شود:

- نظرخواهی از فراگیران و سرپرستان آن‌ها به منظور تعیین نیازها

- استفاده از توصیه‌های فراگیران و سرپرستان آن‌ها به منظور رفع نیازها

- تحلیل وظایف شغلی فراگیران به منظور تعیین نیازها

- بررسی دگرگونی‌های جاری در جهت تعیین نیازهای جدید (شیمون و رندال، ۱۳۷۷:۲۵۶).

در رابطه با نقش آموزش در جوامع روستایی مطالعات زیادی صورت پذیرفته است اما آموزش مدیران روستایی به عنوان برنامه ریزان محلی کمتر مورد توجه قرار گرفته است، با این وجود می‌توان به مطالعات زیر اشاره کرد

نائجی و همکاران، ۱۳۸۹، در رابطه با بررسی نقش آموزش در توسعه روستایی شهرستان نور، بیان داشتند که میزان اثر بخشی آموزش دهیاران و عملکرد آن‌ها به تفکیک میزان تحصیلات آن‌ها متفاوت می‌باشد، یعنی تحصیلات بالای دهیاران که در این تحقیق دیپلم و بالای دیپلم در نظر گرفته شده است، در میزان کارایی آن‌ها و در نتیجه توسعه روستایی اثرگذار بوده، همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد، رابطه مستقیمی بین آموزش دهیاران و تحصیلات آن‌ها با بهبود کیفی کار آن‌ها وجود دارد.

عارف موسوی و همکاران، در رابطه با بررسی و تحلیل اثربخشی آموزش بر توانمندسازی دهیاران، بیان داشتند که اثربخش بودن آموزش نقش مهم و پایداری بر ارتقاء سطح آگاهی علمی و شغلی دهیاران دارد بر همین اساس ارائه آموزش و برنامه‌های آموزشی اثربخش مستلزم تفکر جدید، مدل‌های جدید، رویکرد جدید و ابزار و مکانیزم‌های جدید است. تحقیق پیش روی پاسخ به این سوال اساسی است که آیا دوره‌های آموزش اجرا شده برای دهیاران کشور اثربخشی موثر و کارآمد را در میزان افزایش اطلاعات و تغییر نگرش‌ها و رفتار آنان و تحقق اهداف مورد نظر داشته است یا خیر. جامعه آماری این تحقیق شامل ۲۲ درصد از دهیاران کل کشور که ۴۱۰۰ دهیار است. روش مطالعه به جهت هدف از نوع مطالعات کاربردی است و از جهت روش گردآوری اطلاعات بصورت توصیفی به گردآوری داده‌ها می‌پردازد. از طرف دیگر مطالعه حاضر از نوع مطالعات ارزشیابی است چون برای ارزشیابی واکنش‌ها و دیدگاه‌های ذینفع به جمع‌آوری اطلاعات نیاز داریم که ریچارد ولف آن را اطلاعات مکمل می‌نامد. نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد دوره‌های آموزشی دهیاران اثربخشی موثر و قابل توجهی در ارتقاء سطح آگاهی آنان داشته و در پایان پیشنهادات کاربردی ارائه گردیده است.

لاریجانی ۱۳۸۹، در تحقیقی به بررسی اثرات آموزش در توسعه کارکردی مناطق روستایی پرداخت. نتایج تحقیق حاکی از آن است که استمرار حرکت خزنده و مرموز فقر فرهنگی- آموزشی در روستاها، به عمد یا به سهو در هر صورت مانع و مزاحم حرکات مترقیانهی توسعه اقتصادی و اجتماعی در جوامع روستایی و مالا در کل جامعه می شود. مضاف بر علل و ریشه های تاریخی، از جمله عوامل استمرار فقر فرهنگی و آموزشی موجود در روستاها ناشی از نابرابری های مشهود در ارائه خدمات فرهنگی و آموزشی به مردم روستانشین در مقایسه با مردم شهرنشین است که عمدتاً ناشی از تفاسیری است که سیاست گذاران و برنامه ریزان ملی اغلب تحت عنوان کوچکی و پراکندگی روستاها و لذا اقتصادی نبودن سرمایه گذاری در این زمینه ارائه و توجیح مینمایند

قلمرو موضوعی و محدودیت های تحقیق

قلمرو موضوعی این مطالعه بررسی اثرات آموزش دهیاران در فرایند توسعه پایدار روستایی می باشد قلمرو زمانی موضوع سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ و قلمرو مکانی شامل روستاهای دارای دهیار شهرستان ری می باشد.

انجام یک مطالعه، همواره محدودیت هایی سر راه محقق قرار می گیرد که می تواند منجر به عدم دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده می شود و هنر یک محقق حل موانع فراروی یک مطالعه تحقیقاتی می باشد. یکی از عمده ترین محدودیت های فراروی این تحقیق عدم پاسخگویی مناسب برخی از دهیاران در رابطه با اثرات آموزش و تاثیر آن بر توسعه پایدار می باشد و از سویی آمار معتبری در رابطه با وضعیت آموزشی و شیوه های آموزشی در محدوده مطالعاتی وجود ندارد و برای حل موانع گفته شده نگارنده ضمن تشریح هدف اصلی تحقیق، سعی نموده از تجارب موفق سایر مناطق و مطالعات داخلی و خارجی استفاده و با تطبیق شیوه های موفق سازمانی و گفتگو با کارشناسان و صاحب نظران مرتبط بتواند بر محدودیت ها فائق شود.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش و ماهیت توصیفی-تحلیلی بدین ترتیب جهت بررسی نقش آموزش دهیارهای محدوده مورد مطالعه و عملکرد آنها در ابعاد مختلف از روستاهای توصیفی مقصد تبیین رابطه آموزش بر عملکرد دهیاران و تحولات اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و محیطی روستاهای مورد

مطالعه از روش های تحلیلی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر روستاهای دارای دهیاران شهرستان ری می باشد بر اساس آخرین اطلاعات منتشر شده. این شهرستان دارای ۱۰۹ روستا می باشد که از این تعداد ۹۰ روستا دارای دهیاری بوده است و با توجه به فرمول کوکران ۷۲ دهیاری بصورت تصادفی ساده برای نمونه گیری انتخاب شده و ابزار تحقیق (پرسشنامه) در اختیار دهیاران قرار گرفت

محدوده مطالعاتی

ری یکی از شهرستان های استان تهران می باشد که از شمال به شهرستان تهران، از جنوب به شهرستان قم، از مشرق به شهرستان های پاکدشت و ورامین و از مغرب به شهرستان های اسلامشهر، رباط کریم، زرنديه محدود می گردد. وسعت آن بالغ بر ۲۲۹۳ کیلومتر مربع است. شهر ری مرکز شهرستان ری است که بین مختصات جغرافیایی طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۶ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۳۶ دقیقه واقع شده است. ارتفاع این شهر از سطح دریا ۱۰۶۰ متر است. شهر ری در جنوب شرقی تهران و متصل به این شهر است به طوری که منطقه ۲۰ شهرداری تهران کاملاً در محدوده شهر ری قرار گرفته و مهم ترین بخش شهر ری را شامل می شود. فاصله ری تا مرکز شهر تهران حدود ۱۴ کیلومتر است. مختصات جغرافیایی شهر ری در حرم حضرت عبدالعظیم (ع) ۳۵ درجه و ۳۵ دقیقه و ۴۵ ثانیه عرض شمالی و ۵۱ درجه و ۲۶ دقیقه و ۱۵ ثانیه طول شرقی است. بر اساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن در شهرستان ری این شهرستان دارای ۳ شهر، ۹ دهستان و ۹۷ آبادی دارای سکنه است. از ۹۷ آبادی دارای سکنه ۹۰ آبادی دارای دهیاری ها می باشد. از لحاظ جمعیتی از مجموع یک میلیون و چهارصد هزار نفر، ۳۵۰ هزار نفر در مناطق روستایی سکونت دارند که شامل ۹۷ هزار خانوار می باشد.

تحلیل یافته ها

نتایج یافته ها نشان داد، از مجموع ۷۲ دهیار مورد مطالعه ۶۰ دهیار معادل ۸۳ درصد مرد بوده اند و مابقی دهیاران زن می باشند. در رابطه با سطح تحصیلات هم می توان گفت، که بیش از نیمی از دهیاران معادل ۵۲/۳ درصد دارای تحصیلات تا لیسانس بوده اند. همچنین میزان تحصیلات دیپلم رقمی معادل ۸/۷ درصد را به خود اختصاص داده اند. براساس تعداد جلساتی که دهیاران در دوره های آموزشی شرکت کرده اند، دامنه ای تعریف و طبقه بندی براساس آن صورت گرفته است. براساس مطالعات میدانی، ۳۶/۶ درصد از دهیاران انتخاب شده، قبل از بر عهده گرفتن سمت دهیاری دارای سابقه مدیریتی بوده اند. در رابطه با شغل دوم، (۶۶،۶) درصد دهیاران،

بیان نمودند که دهیاری به‌عنوان شغل اصلی آنها محسوب می‌شود و ۳۱ درصد از دهیاران اعلام نمودند در کنار دهیاری، به حرفه ای دیگر مشغول هستند. همچنین در رابطه با وضعیت سنی پاسخ دهندگان، نتایج نشان می‌دهد که میانگین سن پاسخگویان مورد مطالعه ۴۲ (۷۵,۴۲) سال بود. همچنین حداقل سن پاسخگویان ۲۶ سال و حداکثر سن آنها ۵۹ سال بود و انحراف معیار مربوطه (۶۳,۸) پراکنش سن جامعه مورد مطالعه را نشان می‌دهد. بیشتر پاسخگویان (۷,۳۹ درصد) در رده سنی بین ۳۱ - ۴۰ و ۴۱ - ۵۰ سال (۲۵,۷) درصد و کمترین سن پاسخگویان متعلق به رده سنی ۲۱ - ۳۰ سال (۹,۵) درصد می‌باشد. معیشت عمده یا غالب روستاهایی که دارای نهاد دهیاری هستند به تبعیت از منطقه، بر پایه زراعت و کشت سبزی و صیفی جات استوار است. بیش از ۹۰ درصد از روستاهای مورد مطالعه در مناطق جلگه‌ای قرار گرفته و شیب عمومی آنها به صورت ملایم از سمت جنوب به شمال می‌باشد. و از نظر تیپولوژی جزء روستاهای مجتمع محسوب می‌شوند. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ بیش از ۸۰ درصد از روستاهای مورد مطالعه دارای جمعیت بالای ۵۰۰ نفر می‌باشند و از نظر دسترسی به راه‌های ارتباطی اکثراً دارای راه اصلی آسفالتی می‌باشند.

آزمون همبستگی

بمنظور بررسی روابط بین متغیرها باید از آزمون‌های همبستگی و معنی‌داری مرتبط استفاده شده است. در جدول رابطه‌ای بین متغیرها فرض بر این است که برگزاری دوره‌های آموزشی می‌تواند باعث رضایت مندی روستائیان و دهیاران از عملکرد خود شود. بر همین اساس در این آزمون بین تعداد دوره آموزشی با رضایت سازمانی، اقدامات و عملکرد دهیاران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داده است دهیارانی که در دوره‌های آموزشی مختلف شرکت کرده‌اند رضایت مندی بیشتری به دست آورده‌اند (جدول ۱).

جدول ۱: رابطه بین متغیرهای دوره آموزشی با رضایت مندی از اقدامات مدیریتی

رضایت مندی سازمانی	اثر بخشی اقدامات	اقدامات عمرانی و آموزشی
ردیف	نوع	متغیرهای ضریب همبستگی
تعداد دوره آموزشی	تعداد دوره آموزشی	ضریب همبستگی
۲۷۴**/۰	۰۰۱/۰	۲۵۵**/۰
۱۹۷*/۰	۰۰۲/۰	۰۰۲/۰
۶۹۳*/۰	۰۰۰/۰	۵۹۸/۰
۴۸۳/۰	۰۰۰/۰	۰۰۰/۰

** در سطح ۰,۰۱ درصد رابطه معنی دار می باشد.

* در سطح ۰,۰۵ معنی دار می باشد

شرکت در دوره های آموزشی و صرفه جویی در هزینه های مدیریتی

بر اساس نتایج حاصل از آزمون همبستگی اسپیرمن مندرج در جدول (۲) مشخص شد، بین شرکت در دوره های آموزشی و میزان موفقیت در کاهش هزینه های مدیریتی دهیاری ها رابطه معنی داری وجود دارد. به بیان دیگر می توان گفت دهیارانی که در دوره های آموزشی شرکت نموده اند نسبت به سایر دهیاران در مدیریت هزینه ها و درآمدزایی برای روستا بهتر عمل نموده اند و این موضوع در سطح ۹۹ درصد معنی دار بوده است و در رابطه با ساعت آموزشی در سطح ۹۵ درصد می باشد و درآمد حاصل از فروش آنها نیز در سطح ۹۹ درصد معنی دار است.

جدول ۲ رابطه بین شرکت در دوره‌های آموزشی و عملکرد دهیاری

متغیر	نوع آزمون	سطح معنی داری	ضریب همبستگی (r)
شرکت در دوره آموزشی	پیرسون	۰/۰۰۰	۰/۶۹۳**
ساعت شرکت در دوره آموزشی	پیرسون	۰/۰۰۲	۰/۵۹۸*
صرفه جویی در هزینه های دهیاری	پیرسون	۰/۰۰۰	۰/۶۷۸**

منبع: یافته‌های محقق

بررسی رضایت مندی آموزش بر عملکرد مدیریتی

بر اساس نتایج حاصل از تاثیر برگزاری دوره های آموزشی بر رضایت مندی عملکرد مدیریتی دهیاران در جدول (۳) می‌توان بیان داشت آموزش دهیاران توانسته، دهیاران را در موجه بر پاسخگویی به مردم، مدیریت هزینه ها و رضایت مندی از اقدامات عملکردی موفق تر نشان دهد.

- میزان رضایت مندی دهیاران از عملکرد مدیریتی خود قبل از آموزش ها
- میزان رضایت مندی دهیاران از عملکرد مدیریتی خود بعد از آموزش ها

جدول ۳- نظرات موافق و مخالف دو گروه

قبل از آموزش	بعد از آموزش	
۵۰	۲۲	عدم موفقیت در عملکرد
۲۳	۴۹	موفقیت در عملکرد

سطح معنی‌داری (بین گروهی)	۰,۰۵۴۹
------------------------------	--------

جمع بندی

بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت و توسعه در جوامع پیشرفته نشان می‌دهد که همه این کشورها از آموزش و پرورش توانمند و کارآمد برخوردار هستند. تبلور آموزش و پرورش در تربیت نیروهای انسانی متعهد، دانشمند، متخصص و ماهر است. با توجه به مطالعات صورت گرفته در شهرستان ری مشخص شد که بین آموزش دهیاران و توسعه روستایی (تمامی شاخص‌های آن) این شهرستان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، یعنی هر چه آموزش بیشتر صورت گیرد به همان اندازه دستیابی به توسعه روستایی آسان‌تر خواهد بود، با توجه به این امر می‌توان اهمیت و ارزش آموزش دهیاران را درک کرد. با عنایت به تحقیق صورت گرفته و نتایج به دست آمده و با توجه به اثبات شدن اثر مثبت آموزش بر عملکرد دهیاران و همچنین ارتباط مستقیم آن با دستیابی به توسعه روستایی، جهت بهبود فرایند آموزش دهیاران و موفقیت هر چه بیشتر مسئولین امر در راهی که در پیش گرفته‌اند پیشنهادات زیر ارائه می‌گردند:

- ۱- درجه بندی دهیاری‌ها بر مبنای میزان آموزش‌های دریافتی و موفقیت در مدیریت
- ۲- لزوم ایجاد مشوق‌های برای شرکت دهیاران در دوره‌های پودمانی آموزشی
- ۳- برگزاری دوره‌های آموزشی بصورت مشارکتی و عملیاتی
- ۴- لزوم در نظر گرفتن نیازهای آموزشی دهیاران برای تهیه سرفصل‌های آموزشی

منابع

- (۱) ابیلی، خدایار؛ (۱۳۷۷)، آموزش و بهسازی نیروی انسانی: یک ضرورت سازمانی. فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش؛ شماره ۱۷.
- (۲) افتخاری رکن‌الدین، عبدالرضا؛ سجاسی قیداری، حمدالله و عینالی، جمشید (۱۳۸۶) نگرشی نو به مدیریت روستایی با تاکید بر نهادهای تأثیرگذار، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، تهران، صص: ۳۱-۱.
- (۳) افتخاری، سیدعلی و سید عارف موسوی؛ (۱۳۸۸)، مدیریت نوین روستایی (راهکاری مناسب برای توسعه دهیاری‌ها و شوراهای اسلامی روستا)، انتشارات اشتیاق نور.

- (۴) چوبچیان، شهلا، ۱۳۹۱، بررسی تأثیر آموزش بر عملکرد دهیارهای استان گیلان، همایش ملی توسعه روستایی، رشت، دانشگاه گیلان، https://www.civilica.com/Paper-NCRURALDEV01-NCRURALDEV01_194.html
- (۵) رجب صلاحی و همکاران، ۱۳۹۱، چالش‌های مدیریت روستایی از دیدگاه شوراهای اسلامی در ماندگاری جمعیت در روستاهای ناحیه مرکزی اردبیل، فصلنامه جغرافیا، سال دوازدهم، شماره ۴۰، صص: ۹۱-۷۳.
- (۶) روشنی، احمد؛ مصطفی نائجی و بیراز کریمی، ۱۳۹۰، نقش آموزش دهیاران در توسعه روستایی مطالعه موردی: بخش چمستان در شهرستان نور، یازدهمین کنگره جغرافیدانان ایران، تهران، انجمن جغرافیایی ایران، دانشگاه شهید بهشتی، https://www.civilica.com/Paper-IGAC-IGAC_11_1154.html
- (۷) شیخی، حجت، پریزادی، طاهر، ورمزیار، بیژن. (۱۳۹۲). بررسی و ارزیابی عملکرد دهیاران در روند مدیریت و توسعه روستایی (مطالعه موردی: شهرستان همدان). برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، ۳(۳)، ۳۲-۱۷.
- (۸) عباس زادگان، محمد؛ (۱۳۷۹)، نیاز سنجی آموزش در سازمان‌ها. تهران ۱۳۷۹
- (۹) کافمن، راجر و هرمن، جری؛ (۱۳۷۴). برنامه‌ریزی استراتژیک در نظام آموزشی؛ ترجمه فریده مشایخ و عباس بازرگان. تهران: مدرسه.
- (۱۰) کلانتری، خ. و همکاران، (۱۳۸۲). «سنجش سطح توسعه روستایی در شهرستان بیرجند». پژوهش‌های جغرافیایی. شماره ۴۴.
- (۱۱) ملک جعفریان، زهرا، بدری، سیدعلی، رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۴). نقش عناصر آموزش و پرورش در توانمندسازی جوانان روستایی (مطالعه موردی: دانش‌آموزان روستایی مقطع دبیرستان بخش سربند شهرستان شازند). پژوهش‌های روستائی، ۶(۴)، ۷۲۳-۷۴۴. doi: 10.22059/jrur.10.22059.2015.07107
- (۱۲) موسوی، سید عارف؛ (۱۳۸۵)، آموزش الکترونیکی ضرورتی اساسی برای دهیاران، ماهنامه دهیاری-ها، شماره ۲۹ ص ۱۲
- (۱۳) موسوی، سید عارف؛ (۱۳۸۵)، ضرورت آموزش الکترونیکی در شهرداری‌های کشور، ماهنامه شهرداری‌ها، سال ششم، شماره ۷۵، ص ۱۰۱

- 1) Johnston. R. J. Et all (2008): *the dictionary of human geography, third edition, black well, u k.*
- 2) Joao oliveira soares, manuela lourenco marques, carloes manuel ferreira monteiro (2000), *a multivariate methodology to uncover regional disparities: a contribution to improve european union and governmental decisions, departamento de mathematical, faculdade de ciencias e tecnologia – u.n.l, lisbon, portugal.*

